

[דין פוגם את שטרו נאמר במשנה במסכת כתובות פז א. והוא: כאשר מודה התובע שחלק מהחוב המופיע בשטר כבר נפרע, ובכך נפגם השטר מלתבוע את כל מה שכתוב בו — חייב התובע להישבע על השאר מדרבנן!]

ומקשה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, והרי לדבריך — על כל שטר נשבע התובע ולא רק על שטר שנפגם, ומה יפה כוחו של זה מאשר אילו היה פוגם את שטרו? והלוא בכל מקרה משביעין אותו?

אמר ליה רב אשי: התם, בשטר שנפגם, אף על גב דלא טעיין איהו הלוח שישבע המלוה, אלא רק טוען פרוע, טענינן ליה אנן, ומחייב בית הדין את התובע להישבע את שבועת המשנה שלא נפרע החוב,

אולם **הכא** בשטר שלא נפגם, **אמרינן ליה** ללווה **זיל שלים ליה!** ורק **אי טעיין הלוח** בעצמו **ואמר אשתבע לי, אמרינן ליה**

בנידויו, **ושבקינן ליה,** כיון שיותר מנידויו ומלקות לא עושים לו דבר, שהלוא בחיובי ממון מדרבנן — לא יורדים לנכסיו.

אמר רב פפא: האי מאן דאפיק שטרא על חבריה, [הוציא שטר חוב על חבריו שכתוב בשטר שחייב לו ממון] **ואמר ליה הנתבע: שטרא פרוע הוא!** וכעת איני חייב לך דבר.

אמרינן ליה לנתבע: לאו כל כמינך אינך נאמן לטעון פרוע נגד השטר שביד התובע, אלא **זיל שלים!** לך ותשלם. (78)

ואם אמר הנתבע: לשתבע לי ישבע לי המלוה שלא פרעתי, **אמרינן ליה למלוה: אשתבע ליה ללוה שלא פרע לך!**

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: אם כל לוח יכול להשביע את המלוה המוציא עליו שטר, **ומה בין זה המשביע את המלוה בכל ענין לפוגם את שטרו?**

— עומד הוא בנידויו!

78. ביאר הקובץ שיעורים [בבא בתרא אות תר"ב] כי מה שאין הלוח נאמן לומר פרוע כנגד השטר, הוא לא משום כוחו של השטר שאי אפשר לטעון כנגדו כלום. אלא משום חזקת שטרך בידי מאי בעי! ומשום חזקה זו אינו נאמן.

והוכיח כן מדברי הרשב"א שכתב דאפילו אם יש שני עדים על השטר, אינם מחייבים אותו ממון! כיון שיתכן שכבר פרעו. שהרי אין השטר מוכיח, אלא רק שהיתה הלואה ביניהם, אולם יתכן שכבר פרעו. אלא חייב רק משום שהשטר יוצר חזקה זו ד"שטרך בידי מאי בעי", ומחמתה חייב לשלם.

והוסיף הקובץ שיעורים, שלפי זה, אם יתברר שהלוח לא ידע מהשטר, כגון שהיה סבור שהעדים פסולים ואילו באמת הם כשרים, הרי באופן זה אין חזקה זו. כיון שבשעת הפירעון לא טורח ליטול את השטר מיד התובע, וממילא אין חזקת שטרך בידי מאי בעי.

וכן להיפך, אם השטר פסול והוא היה סבור שכשר, אינו יכול לטעון פרעתי. כי אף שאין שטר, מכל מקום כיון שהיה בדעתו שהשטר כשר, היה לו להוציא את השטר מיד התובע — עם הפירעון. ואם לא עשה כן, אזי חזקת "שטרך בידי מאי בעי" — במקומה עומדת, וחייב. [אבל בהמשך דבריו באות תר"ג, כתב הקובץ שיעורים כי שיטה זו אינה מוסכמת כלל!]